

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ
«ХАЛЫҚ» ЖҚ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»
ЧФ «Халық»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
«Halyk» Private Foundation

PUBLISHED SINCE 1944

4 (404)

JULY-AUGUST 2023

ALMATY, NAS RK

В 2016 году для развития и улучшения качества жизни казахстанцев был создан частный Благотворительный фонд «Халык». За годы своей деятельности на реализацию благотворительных проектов в областях образования и науки, социальной защиты, культуры, здравоохранения и спорта, Фонд выделил более 45 миллиардов тенге.

Особое внимание Благотворительный фонд «Халык» уделяет образовательным программам, считая это направление одним из ключевых в своей деятельности. Оказывая поддержку отечественному образованию, Фонд вносит свой посильный вклад в развитие качественного образования в Казахстане. Тем самым способствуя росту числа людей, способных менять жизнь в стране к лучшему – профессионалов в различных сферах, потенциальных лидеров и «великих умов». Одной из значимых инициатив фонда «Халык» в образовательной сфере стал проект *Ozgeris powered by Halyk Fund* – первый в стране бизнес-инкубатор для учащихся 9-11 классов, который помогает развивать необходимые в современном мире предпринимательские навыки. Так, на содействие малому бизнесу школьников было выделено более 200 грантов. Для поддержки талантливых и мотивированных детей Фонд неоднократно выделял гранты на обучение в Международной школе «Мирас» и в *Astana IT University*, а также помог казахстанским школьникам принять участие в престижном конкурсе «*USTEM Robotics*» в США. Авторские работы в рамках проекта «Тәлімгер», которому Фонд оказал поддержку, легли в основу учебной программы, учебников и учебно-методических книг по предмету «Основы предпринимательства и бизнеса», преподаваемого в 10-11 классах казахстанских школ и колледжей.

Помимо помощи школьникам, учащимся колледжей и студентам Фонд считает важным внести свой вклад в повышение квалификации педагогов, совершенствование их знаний и навыков, поскольку именно они являются проводниками знаний будущих поколений казахстанцев. При поддержке Фонда «Халык» в южной столице был организован ежегодный городской конкурс педагогов «*Almaty Digital Ustaz*».

Важной инициативой стал реализуемый проект по обучению основам финансовой грамотности преподавателей из восьми областей Казахстана, что должно оказать существенное влияние на воспитание финансовой грамотности и предпринимательского мышления у нового поколения граждан страны.

Необходимую помощь Фонд «Халык» оказывает и тем, кто особенно остро в ней нуждается. В рамках социальной защиты населения активно проводится работа по поддержке детей, оставшихся без родителей, детей и взрослых из социально уязвимых слоев населения, людей с ограниченными

возможностями, а также обеспечению нуждающихся социальным жильем, строительству социально важных объектов, таких как детские сады, детские площадки и физкультурно-оздоровительные комплексы.

В копилку добрых дел Фонда «Халык» можно добавить оказание помощи детскому спорту, куда относится поддержка в развитии детского футбола и карате в нашей стране. Жизненно важную помощь Благотворительный фонд «Халык» оказал нашим соотечественникам во время недавней пандемии COVID-19. Тогда, в разгар тяжелой борьбы с коронавирусной инфекцией Фонд выделил свыше 11 миллиардов тенге на приобретение необходимого медицинского оборудования и дорогостоящих медицинских препаратов, автомобилей скорой медицинской помощи и средств защиты, адресную материальную помощь социально уязвимым слоям населения и денежные выплаты медицинским работникам.

В 2023 году наряду с другими проектами, нацеленными на повышение благосостояния казахстанских граждан Фонд решил уделить особое внимание науке, поскольку она является частью общественной культуры, а уровень ее развития определяет уровень развития государства.

Поддержка Фондом выпуска журналов Национальной Академии наук Республики Казахстан, которые входят в международные фонды Scopus и Wos и в которых публикуются статьи отечественных ученых, докторантов и магистрантов, а также научных сотрудников высших учебных заведений и научно-исследовательских институтов нашей страны является не менее значимым вкладом Фонда в развитие казахстанского общества.

С уважением, Благотворительный Фонд «Халык»!

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н=2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н=2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2023

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2023

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2023

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991–3494
Volume 4. Number 404 (2023), 276-290
<https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.550>
ӘОЖ 37.013

© **S.ZH. Turikpenova***, **M.N. Ospanbekova**, **A.D. Ryskulbekova**, 2023

I. Altynsarin Arkalyk Pedagogical Institute, Arkalyk, Kazakhstan.

E-mail: Turikpenova_Sandugash@mail.ru

TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF STUDENTS BASED ON ART-TECHNOLOGY

Turikpenova Sandugash Zhumanovna — Candidate of Pedagogical Sciences, *Associate Professor*,
I. Altynsarin Arkalyk Pedagogical Institute, Arkalyk, Kazakhstan

E-mail: Turikpenova_Sandugash@mail.ru. ORCID ID: 0009-0002-3271-0675;

Ospanbekova MeirgulNesipbekovna — PhD, *Associate Professor*, I. Altynsarin Arkalyk
Pedagogical Institute, Arkalyk, Kazakhstan

E-mail: meirgul1976@mail.ru. ORCID ID: 0000-0002-7470-6132;

Ryskulbekova Assima Dauletbekovna — Candidate of Pedagogical Sciences, *Associate Professor*,
I. Altynsarin Arkalyk Pedagogical Institute, Arkalyk, Kazakhstan
E-mail: asima_78kz@mail.ru. ORCID ID: 0000-0001-6337-1608.

Abstract. The article discusses art technologies as a new type of educational technologies used in the training of future teachers. The term «Art technology» is described, the purpose and task are defined. In order to reveal and develop the creative potential of the personality of the future specialist and to understand the significance of the studied scientific facts, objects, phenomena, attention is paid to the theoretical and practical aspects of the application of techniques, methods, forms and means of various types of art used in the educational process. The definitions of scientific and pedagogical technologies based on the integrative use of Art forms in the research of foreign and domestic scientists who have identified the possibilities of Art technology are mentioned. The article considers art technologies as a means of forming the skills and methods of activity and pedagogical culture of a future specialist with training in various types of art aimed at developing the creative potential of students. It represents a set of personal and professional qualities of a future teacher, including a value attitude to students and to oneself, to professional activity that has a personal meaning, the desire for innovative pedagogical activity in compliance with cultural norms of behavior. Also, with the help of art technologies, the ability of each student to work with artistic material, mastering the technologies of artistic methods, studying materials, social, psychological professional adaptation, creative opportunities is determined. Taking this into account, the article suggests using an active form of learning, identifying its features. Gives recommendations on the use of a means of developing creativity in pedagogical activity and focuses on the effectiveness and accuracy of the survey results.

Keywords: art technologies, art pedagogy, art therapy, visual art, collage, quilling, ebru, sand therapy, decoupage

© С.Ж. Турикпенова*, М.Н. Оспанбекова, А.Д. Рыскулбекова, 2023

Ы. Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық институты,

Арқалық қаласы, Қазақстан.

E-mail: Turikpenova_Sandugash@mail.ru

БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫ АРТ-ТЕХНОЛОГИЯ НЕГІЗІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМЫТУҒА ДАЯРЛАУ

Турикпенова Сандугаш Жумановна — педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент,

Ы. Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық институты, Арқалық, Қазақстан

E-mail: Turikpenova_Sandugash@mail.ru. ORCID ID: 0009-0002-3271-0675;

Оспанбекова Мейргүл Несипбековна — PhD доктор, доцент, Ы. Алтынсарин атындағы

Арқалық педагогикалық институты, Арқалық, Қазақстан

E-mail: meirgul1976@mail.ru. ORCID ID: 0000-0002-7470-6132;

Рыскулбекова Асима Даулетбековна — педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, Ы.

Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық институты, Арқалық, Қазақстан

E-mail: asima_78kz@mail.ru. ORCID ID: 0000-0001-6337-1608.

Аннотация. Мақалада арт-технология болашақ мамандарға білім беруде қолданылатын білім беру технологияларының жаңа түрі ретінде қарастырылады. «Арт-технологиясы» термині сипатталып, мақсаты мен міндеті анықталады. Болашақ маманның жеке басының шығармашылық әлеуетін ашу, дамыту және зерттелетін ғылыми фактілердің, заттардың, құбылыстардың маңыздылығын түсіну мақсатында білім беру үрдісінде қолданылатын әртүрлі өнер түрлерінің тәсілдері, әдістері, формалары мен құралдарын қолданудың теориялық және практикалық аспектілеріне тоқталады. Арт-технологияның мүмкіндіктерін анықтаған шетелдік және отандық ғалымдардың зерттеулеріндегі өнер түрлерін интегративті қолдануға негізделген ғылыми-педагогикалық технологиялар анықтамалары айтылады. Мақаланың аясында арт-технология негізінде оқушылардың шығармашылық қабілеті мен әлеуетін дамытуға бағытталған әртүрлі арт түрлерін оқыта отырып, болашақ маманның іскерліктері, дағдылары, іс-әрекет тәсілдері және педагогикалық мәдениетін қалыптастыру құралы ретінде қарастырылады. Ол болашақ мұғалімнің жеке және кәсіби қасиеттерінің жиынтығын, оның ішінде оқушыларға және өзіне жеке мағынасы бар кәсіби қызметке құндылық қатынасы, мінез-құлықтың мәдени нормаларын сақтаумен инновациялық педагогикалық қызметке ұмтылуын білдіреді. Сондай-ақ, арт-технология арқылы әр оқушының көркем материалдармен жұмыс істеу қабілеті, көркемдік әдістермен технологияларды игеруі, материалдарды зерттеуі, әлеуметтік, психологиялық кәсіби бейімделуі, шығармашылық мүмкіндіктері анықталады. Осыны ескере отырып, мақалада оқытудың белсенді түрін пайдалануды ұсынады, оның ерекшеліктерін

айқындайды. Шығармашылықтың даму құралын педагогикалық қызметте қолдану және сауалнама нәтижесінің тиімділігі мен дәлдігіне тоқтала отырып, ұсыныстар береді.

Түйін сөздер: арт-технология, арт-педагогика, арт-терапия, визуалды өнер, коллаж, квиллин, эбру, құм терапия, декупаж

© С.Ж. Турикпенова*, М.Н. Оспанбекова, А.Д. Рыскулбекова, 2023

Аркалыкский педагогический институт имени И.Алтынсарин,
Арқалық, Қазақстан.

E-mail: Turikpenova_Sandugash@mail.ru

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ АРТ-ТЕХНОЛОГИИ

Турикпенова Сандугаш Жумановна — кандидат педагогических наук, доцент, Аркалыкский педагогический институт имени И.Алтынсарина, Аркалык, Казахстан

E-mail: Turikpenova_Sandugash@mail.ru. ORCID ID: 0009-0002-3271-0675;

Оспанбекова Мейргүл Несипбековна — PhD, доцент, Аркалыкский педагогический институт имени И.Алтынсарина, Аркалык, Казахстан

E-mail: meirgul1976@mail.ru. ORCID ID: 0000-0002-7470-6132;

Рыскулбекова Асима Даулетбековна — кандидат педагогических наук, доцент, Аркалыкский педагогический институт имени И.Алтынсарина, Аркалык, Казахстан

E-mail: asima_78kz@mail.ru. ORCID ID: 0000-0001-6337-1608.

Аннотация. В статье рассматриваются арт-технологии как новый тип образовательных технологий, используемых в образовании будущих учителей. Описывается термин «арт-технология», определяется цель и задача. В целях раскрытия, развития творческого потенциала личности будущего специалиста и понимания значимости изучаемых научных фактов, предметов, явлений особое внимание уделяется на теоретические и практические аспекты применения приемов, методов, форм и средств различных видов искусства, используемых в образовательном процессе. Упоминаются определения научно-педагогических технологий, основанных на интегративном использовании видов искусства в исследованиях зарубежных и отечественных ученых, определивших возможности арт-технологии. В рамках статьи рассматривается арт-технологии как средство формирования умений, навыков и способов деятельности и педагогической культуры будущего специалиста с обучением различным видам искусства, направленных на развитие творческого потенциала учащихся. Она представляет собой совокупность личностных и профессиональных качеств будущего учителя, в том числе ценностное отношение к ученикам и к себе, к профессиональной деятельности, имеющей личностный смысл, стремление к инновационной педагогической деятельности с соблюдением культурных норм поведения. Также с помощью арт-технологий определяется способность каждого учащегося работать с художественным материалом,

овладение технологиями художественных методов, изучением материалов, социальной, психологической профессиональной адаптацией, творческими возможностями. Учитывая это, в статье предлагается использовать активную форму обучения, выявляя ее особенности, даны рекомендации по применению средства развития творчества в педагогической деятельности и акцентируется внимание на эффективность и точность результатов анкетирования.

Ключевые слова: арт-технологии, арт-педагогика, арт-терапия, визуальное искусство, коллаж, квиллинг, эбру, песочная терапия, декупаж

Кіріспе

Қазақстан Республикасының жоғары білім беру саласында жаңа кәсіби білімді терең меңгерген мамандарға деген сұраныстардың артуы мен олардың қазіргі талаптарға сай даярлығын білім стандарттарына лайық жетілдіру өзекті мәселе болып табылады.

Білім беру жүйесі үнемі қоғамның назарында және мемлекет тарапынан оны жетілдірудің талаптары жылдан жылға күшейе түсуде. Елімізде қабылданған «Педагог мәртебесі туралы» заңның бір бағыты педагогтың қызметіне қойылатын талапты күшейтуге бағытталған. Осы заңда: «Педагогтың басты қызметтері: тәрбиелік, оқыту, дамытушылық, коммуникативтілік, ұйымдастырушылық және түзету», - деп айқын («Педагог мәртебесі туралы» ҚР Заңы, 2019).

Әр кезең білім беру мекемелеріндегі білім беру және көркемдік-бейнелеу бойынша құжаттардың сапасын да, санын да арттырды. Бұл білім беру зерттеушілерінің осы тақырыпқа деген қызығушылығын көрсетеді. Оқытудың жаңа технологиялары мен инновациялық әдістері дәстүрлі білім берудегі кедергілерді жойып, барлық жерде және қол жетімді технологиялар арқылы сапалы білімге қол жеткізуге мүмкіндік берді (González-Zamar, 2020).

Демек, оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытуда арт-технологияны белсенді қолданатын болашақ маман өзінің педагогикалық қызметінде жеке тұлғаға негізделген, коммуникативті бағытталған оқыту деңгейіне ауыса алады және бұл оқу мен тәрбие процестерінің тиімділігін арттырады.

Арт-технологияның негізгі мақсаты — болашақ мұғалімнің ішкі әлемін үйлестіру, оның жеке басын дамыту негізінде білім беру және тәрбие міндеттерін шешуге жағдай жасау. Арт-технологияның міндеттері:

- шығармашылық қабілеттерін өзектендіру және дамыту;
- өзін өзі бағалау мен өзін өзі тануды арттыру;
- эмоционалды-адамгершілік әлеуетті дамыту;
- ішкі және топтық мәселелерді шеше білу дағдысын қалыптастыру;
- эмоцияларды білдіру қабілетін қалыптастыру.

Әдістер мен материалдар

Ғалымдардың пайымдауынша, қазіргі уақытта арт-технологиясы психологиялық денсаулықты сақтау және тұлғаның шығармашылығын дамыту құралы ретінде педагогикалық қызметте жиі қолданылуы және танымал болуы

керек. Отандық зерттеушілер А.К. Мыңбаева мен А. Смайлованың анықтамасы бойынша: арт-технология — бұл адамның өзін-өзі көрсетуі мен дамуына ықпал ететін көркем шығармашылықтың әдістері, тәсілдері мен техникасының жүйесі (Мынбаева және Смайлова, 2015).

Ресей ғылымы мен практикасында арт-технологиялар білім беру процесінде белсенді қолданудың қалыптасу сатысында (Аметова, 2003).

Олар жалпы және қосымша білім беру жүйесінде белсенді дамып, өз орнын алады. Арт-технологиялардың дамуын зерттеушілер: Е.А. Медведева, Л.Д. Лебедева, А.В. Гришина, Э.М. Ахмедова, В.П. Анисимов, И.Ю. Левченко, Л.Н. Комиссарова, Т.А. Добровольская, Т.К. Донская, Н.Ю. Сергеева және басқалар. А.Б. Афанасьева: «Арт-технологиялар — бұл оқушының жеке басына тиімді тәрбиелік әсер ету мақсатында білім беру процесінде әр түрлі өнер түрлерін интегративті қолдануға негізделген ғылыми-педагогикалық технологиялар», деп тұжырымдайды (Афанасьева, 2016).

Ресейлік зерттеуші И.Е. Шкиль: «Арт-технологияны жеке тұлғаны дамыту үшін вербалды емес өнер тілін қолданатын және рухани өмірдің терең аспектілерімен, ойлардан, сезімдерден, қабылдаулардан және өмірлік тәжірибелерден тұратын ішкі шындықпен байланысуға мүмкіндік беретін әдістер ретінде», – деп анықтайды (Шкиль, 2012).

Теорияға сәйкес, арт-технологияны қолданудың негізінде көркем бейнелер жасау адамға өзін түсінуге, өзін білдіруге және сол арқылы эстетикалық талғамын дамытуға көмектеседі.

С.В. Старикова: «Арт-технологиялар педагогикалық мақсатқа жету үшін өнер құралдары мен көркемдік-шығармашылық қызмет әдістерінің жиынтығы», – деп тұжырымдайды. Сондай-ақ, С.В. Старикова олардың дамуының келесі тенденцияларын анықтайды:

1) XX ғасырдың басындағы визуалды өнерден арт-технологиялар мазмұнының эволюциясы («*art*» – ағылшын тіліндегі түпнұсқасы, ең алдымен, бейнелеу өнерін білдіреді; «*artistic performance*» – көркем орындау, «*graphic art*» – арт графика, «*classical art*» – классикалық арт, «*impressionism art*» – арт импрессионизм, «*primitive art*» – арт примитивизм; «*mechanical arts*» – колөнер, сондай ақ «*artschool*» – көркемсурет училищесі, «*artistic education*» – көркемдік білім) арт-технологиялардың мазмұндарына дейін, көркемдік-шығармашылық қызметтің әртүрлі түрлерінің интеграциясына негізделген;

2) XX ғасырдың 30–40 жылдарында арт-педагогиканы педагогикалық практиканың дербес саласына ресімдеу кезінде диагностикалық және психотерапевтикалықтан дамытушы, тәрбиелеуші, компенсаторлық, оңалту, білім беруге дейінгі арт-технологиялар функцияларының кеңеюі орын алды;

3) XX ғасырдың 60–70-ші жылдарында мектепке дейінгі және бастауыш мектеп жасындағы балалардан бастап педагогикалық оқу орындары базасында арт-сабақтар өткізуге студенттерді шетелде тәжірибеден өткізуге дейінгі арт-технологияларды қолданудың әлеуметтік салалары мен жас шекаралары кеңейді (Старикова, 2008).

XX ғасырдың 50-ші жылдары Ұлыбритания мен АҚШ-тағы түзету жұмыстарында арт-технологияларды тәуелсіз ағым ретінде қолданды. Арт-технологиялар педагогтардың, өнертанушылар мен психологтардың практикалық жұмыс тәжірибесін жинақтау және рефлексия жасау негізінде пайда болды.

Түзету жұмысындағы тәуелсіз бағыт ретінде арт-технологиялар Ұлыбритания мен АҚШ-та XX ғасырдың ортасынан бастап дами бастады. Олар адам тәжірибесінің алуан түрлілігіне және оны бейнелеу тәсілдеріне, мәдени және кәсіби дискурстың әртүрлі модельдеріне негізделген. Арт-технологиялық әдістер мен тәсілдер салыстырмалы түрде ұсынылады, бірақ арт педагогтарының, өнертанушылар мен психоаналитиктердің тәжірибесін біріктіру нәтижесінде пайда болған жаңа құбылыс (Айтбаева және Қасен, 2016).

Отандық ғалым Р.Сыдықованың зерттеулері бойынша, арт-технологияның мәні – шығармашылық өзін өзі жүзеге асыру құралы және болашақ маманның жеке даму тәсілі ретінде оқу-тәрбие процесінде өнер түрлерінің әртүрлі техникасын қолдану болып табылады (Мынбаева және т.б., 2017).

Болашақ мамандарды арт-технология негізінде оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытуға даярлауда арт-технологияларын қолданудың теориялық және практикалық аспектілеріне тоқталып кетсек. «Арт-технология» ұғымының мазмұны: «АРТ» – визуалды өнерді, ал «технология» ұғымы бір нәрсені жүзеге асыру мен мақсатқа қол жеткізудің әдіс-тәсілдер жиынтығы деген ұғымғы саяды (Небесаева, 2017).

Арт-технология адамдардың психикалық шиеленісін жеңілдету, тыныштандыру, шоғырлану үшін қолданатын (саналы түрде немесе жоқ) эмоционалды күйді өзгертудің ең көне табиғи түрі болып саналады. Өйткені мінез-құлық пен эмоцияларды бақылау адамдарға шешім қабылдауға, қорытынды жасауға көмектеседі.

Оқытудың арт-технологиясын сабақта заманауи білім беру технологияларын дамытудың екі тенденциясы аясында бірден қолдануға болады: еркін білім беру және өмір процесінде білім беру. Өнер оқушылардың ішкі күштерін қалпына келтіруге, олардың жалпы және интеллектуалдық даму қарқынын қолдауға және тіпті жеделдетуге, эмоционалды жағдайдың тұрақтылығын қамтамасыз етуге, ақыл-ойы бар адамның рухын, жанын және тұлғасын байланыстыруға қабілетті. Арт-технология белсенділік тәсіліне негізделген және жаңа білім беру стандарттарына сәйкес келеді. Ол шығармашылыққа, дамуға, өзіне деген сенімділік пен еркіндікке жағдай жасайды. Арт-технология – бұл көркем шығармашылық арқылы зияткерлік қызметті оқыту. Жаңа білім беру тұжырымдамасы оқытуда жүйелі-белсенді тәсілді талап етеді. Заманауи сабақты инновациялық технологияларды енгізбестен елестету мүмкін емес. Бүгінгі күнде мұғалімнің арсеналында бірнеше оқыту технологиялары бар. Технологиялардың алуан түрлілігін меңгере отырып, болашақ мұғалім оқушылардың психологиялық ерекшеліктерін ескеріп, нақты, белгілі бір

сыныпта білім беру мен тәрбиелеу міндеттерін жүзеге асыруға көмектесетін негізгілерін саралап, таңдайды. Қазіргі уақытта арт-технологиялар білім беру процесінде оқытудың әртүрлі кезеңдерінде жиі қолданылады. Оқушылар сабақ барсында қарым-қатынас жасай алады, бір-біріне көмектеседі, пайымдай алады, ішкі дауысын тыңдай алады және өзін көрсете алады. Арт сабақтарының нұсқалары жанр заңдарына сәйкес болашақ мамандардың оқушылармен әрекет ететін өнердің бір түріне құру; арт элементтерін болашақ мұғалімнің іс-әрекетінің құралы ретінде қосу; оқушылардың танымдық іс-әрекетін ұйымдастырудың тәсілі ретінде әр түрлі жанрлар мен өнер түрлерінің жеке элементтерін қолдану.

Арт-технологияның артықшылықтары — технологияларды қолдану арқылы танымдық белсенділік деңгейін кеңейтуге және тереңдетуге, оқушылардың оқу материалын тереңдетіп, оқуға деген ұмтылысын оятуға, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Бұл білім беру және тәрбие процесінің сапасын арттыратын технологиялардың бірі.

Арт-технологияларды қолданудың негізгі міндеті, болашақ маманның шығармашылық әлеуетін тиімді толерантты өзара іс-қимыл элементтерін игеру негізінде дамыту.

Болашақ мамандар педагогикалық және өндірістік тәжірибеден өту барысында арт-технологияларды қолданған сабақтардың дидактикалық артықшылығы бар екендігіне көз жеткізді. Сабақ барысында «мен оны көрдім» қатысуының әсері жасалады. Қызығушылық, көбірек білуге және көруге деген ұмтылыс пайда болды. Болашақ мамандарды арт-технология негізінде оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытуға даярлау барысында бейнелеу өнері және сызу, көркем еңбек, графика және жобалау білім беру бағдарламаларының студенттері оқушылардың шығармашылық қабілетін арт-технологияларды меңгеру дағдыларын қалыптастыру бойынша практикалық құзыреттіліктерді игеруді белсенді қолданды. Олар: бейнелеу терапиясы (бейнелеу шығармашылығымен терапия: сурет салу, мүсіндеу, сәндік-қолданбалы өнер және т.б.), коллаж, квиллинг, құм терапиясы, эбру, декупаж техникасы болып табылады.

Бірінші сабақ арт-технологиясының бір түрі — коллаж техникасын қолдану. Коллаж жасау механизміне тоқталатын болсақ, сабақ барысында қатысушылар бір-бірінің жұмысын толықтыра отырып, жеке коллаждар жасайды. Топтық жұмыс жасау барысында әр оқушы өзінің бастаған коллажын сол жағында отырған көршісіне береді, содан кейін толықтырудан шеңбер бойымен қайтадан береді. Коллаждар толық шеңберден өткеннен кейін өз жұмыстарын топтың барлық мүшелері қосқан үлестерімен толықтырылады. Коллаж жасау тапсырмасын құлықсыз орындауға кіріскен оқушылар да біртіндеп процеске араласып, одан ләззат ала бастайды.

Коллаждау — кез-келген визуалды техника сияқты, оқушылардың әлеуетті мүмкіндіктерін ашуға мүмкіндік береді, үлкен еркіндік дәрежесін болжайды, жеке тұлғамен жұмыс істеудің ауыртпалықсыз әдісі болып табылады,

шығармашылық процесіне байланысты жағымды эмоционалды тәжірибелерге сүйенеді. Сонымен қатар, коллаж жасау кезінде оқушылардың көркемдік қабілеттерінің болмауына байланысты шиеленіс болмайды, бұл әдіс барлығына сәтті нәтиже алуға, көркемдік қабілеттерін дамытуға және өзін-өзі бағалауды арттыруға мүмкіндік береді.

Екінші квиллинг (қағазды айналдыру, англ. *quilling, om quill* (құс қауырсыны) — спиральға айналдыру арқылы тар және ұзын қағаз жолақтарынан көркем композициялар жасаудың қолөнер өнері (Қасен, 2016).

XIV ғасырда Еуропада қағазды құстың қауырсынының ұшымен бұрап, шиыршықтап әртүрлі әсем бұйымдар жасаған. Квиллинг бірінші Еуропада кейінен бүкіл әлемге тараған. Орыс тілінде квиллинг «бумаго кручение», ал қазақша «қағазды бұрау, шиыршықтау» деген мағынаны білдіреді. Квиллинг техникасы ұқыптылықты, шыдамдылықты және шығармашылықпен жұмыс істеуді талап етеді. Квиллинг жазба деректерде 1200 жылы айтылған ал, атауға 1500–1600 жылдары ие болған. Европа мен Англияда 1700–1800 жылдары әйгілі болған. Тіпті мектептерде квиллинг үшін сабақтар өткізілген. Қазір квиллинг өнері арнайы оқытылады.

Квиллинг мидың жұмысын жақсартып, жүйкені тыныштандырады. Квиллинг сабақтары арқылы шығармашылық әлеуетті дамытудың тиімділігі адамның қиялына, оның шығармашылық ойлауына байланысты көркем композицияны дамыту болып табылады.

Үшінші эбру бояуымен сурет салу өнері. Әлемде өнердің 80-нен астам түрі болса, эбру — кей деректерде ежелгі түріктерден, ал кей мәліметтерде Қытайдан бастау алған су бетіне қоспа арқылы сурет түсіру өнері. Эбру — ежелгі шығыс кескіндемесі. Су бетіне салынатын сурет — ертеден бері Шығыс халықтарының арасында дамып келе жатқан кескіндеме өнері. Судың адамды тыныштандыратын, сабырлыққа шақыратын қасиеті бар. Адамның бір сәтке болса да қарбалас өмірден, жұмыстан, қиыншылықтардан ойы бөлініп өзге күйге бөленеді.

Эбру араб тілінен «ab-gu», «бетке арналған су». Тағы бір нұсқасы шағатай сөзі «ebre» «толқын тәріздес» деген ұғымды білдіреді. Парсы тілінде «эбру» - «аспан» деген мағынаны білдіреді.

Эбру өнері XIV ғасырда Бұхара қаласында пайда болған. Бұл өнерді түрік халықтары ойлап тапқан. Алайда бұл өнер ертеректе пайда болған деген деректер бар. Эбру туралы XVII ғасырда «Tertib-i Risale-i-Ebri» көне кітап иллюстрациясы құрастырылған. 1539 жылы сұлтан сарайында Топкапы музейінде «Gay-i Sevgan» атты кітапта эбру үлгілері сақталған. Түркияда суда сурет салуда маңызды роль алатын ең атақты шеберлер — Хатип Мехмед Эфенди, Хезарфен Эдхен Эфенди, Неджметтин Окъяй, Мұстафа Дюзгюнман.

Оқушылар үшін эбру қиял мен жұмыс істеу шығармашылығының бастауы. Әрбір оқушыға өнердің бұл түрі ұнайтыны сөзсіз. Ал, үлкендер үшін бұл тек ежелгі өнер түрі ғана емес сонымен қатар қызықты техника болып табылады. Эбру — бұл түстердің биі. Түстерді араластыру арқылы таңғажайып өрнектер тудыруға болады.

Эбру – сонымен қатар оқушыларға арт-терапия. Оқушылардың денсаулықтарына пайдалы. Бірнеше минуттар ішінде бояумен жұмыс арқылы қан айналымы бір қалыпты болып, оқушылардың көңіл күйлері көтеріңкі болады.

Төртінші құм терапиясы. Құммен сурет салу (ағылш. *sand art, sand animation* — құмды өнер, құмды анимация) — бейнелеу өнерінің ерекше әрі жаңаша бағыты. Бастапқы кезеңде бұл өнер түрі мультфильмдердің, анимациялық фильмдердің сюжетін жасауда кең қолданылды. Бұл өнерде ең бастысы шыдамдылық, ептілік және шеберлік. Себебі оқушыдан тек әйнек бетіне бейнелерді түсіріп қана қоймай, құмды сезіне білу қабілеті талап етіледі.

Құммен сурет салу өнерінің тарихы ХХ ғасырдың 70-жылдары АҚШ-та бастау алды.

Бүгінде еліміздің Алматы, Астана, Павлодар, Өскемен секілді қалаларында мектепке дейінгі, мектеп жасындағы балаларға арналған құммен сурет салу өнерін үйрететін студиялар ашылууда.

Құммен сурет салудың жақсы мүмкіндіктері өмірді жақсы қырынан қабылдауға бейімдейді, есте сақтау қабілетін дамытады. Жылдамдықты сезініп, уақытпен жұмыс істеуге үйретеді. Құм бойдағы жағымсыз энергияны сіңіріп алады. Сал ауруымен ауыратын балаларға құммен сурет салуға өте пайдалы. Өйткені, саусаққа тиген құм түйіршіктері бойдағы ұйықтап жатқан қантамырларын іске қосады. Жүйке жүйесін тыныштандырып, балаға сенімділік сыйлайтыны тағы бар. Оқушылардың шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытады.

Қас-қағым сәтте әйнек бетіне құммен салынған ғажап суреттерді үп еткен жел немесе болмашы қимыл әп-сәтте бұзып кетсе де, осынау нәзіктікті көрген жан әсерсіз қалмасы сөзсіз. Сурет салудың мұндай техникасында құмнан өзге жарма, кофе, тұз, басқа да ұсақ заттар қолдануға болады. Құммен сурет салу — өте қызықты, сонымен қатар пайдалы өнер. Сурет салудың басқа да түрлері секілді, аталмыш өнер адамның қиялын, кеңістікті қабылдауын, есте сақтау қабілетін дамытып, әсіресе балалардың дұрыс жетілуіне, саусақтарының епті болуына әсерін тигізеді.

Баланың ойлау қабілеттерін арттырып, шығармашылық ісәрекеттерін қалыптастыру арқылы эстетикалық мәдениетін көтеруге не жатады десек, біріншіден, оқушының әдемілік пен тұрпайылықты сезіне алуы; зұлымдық пен мейірімділікті, жексұрындық пен жақсылықты сезіне алуы жатады. Өз сезімін өзі билеп басқара білу де эстетикалық мәдениеттің белгісі болып табылады.

Құм терапиясының артықшылықтары:

- Құм терапиясы адамға терең деңгейде ашылуға, өз проблемаларын түсінуге, оларға сырттан қарауға, өзіне деген сенімділік пен шығармашылықты дамытуға мүмкіндік береді;

- Құммен өзара әрекеттесу ішкі үйлесімділік пен тыныштыққа қол жеткізуге мүмкіндік береді;

- Құм шығармашылық күшті сезінуге көмектеседі. Оның көмегімен кез-келген адам өзінің әлем бейнесін ойлап тауып, елестете алады.

Бесінші декупаж техникасын қарастыратын болсақ декупажфранцуз тілінен (decoupage) яғни матаға, ыдысқа, жиһазға тапсырылатын ағаштан, теріден, матадан, қағаздан қиылған декоративті сурет. Декупаж – кез-келген затты түрлендіріп, сәндеу техникасы, негізгі затқа суреттер, ою-өрнектер, түрлі бейнелер қосып, пайда болған композицияның үстінен сырлау әдісі. Қиылған кескіндерді әр заттың бетіне жабыстырады. Бұл термин француз тілінен шыққанымен, оның отаны Шығыс Сібір болып табылады. Шығыс Сібір халықтары бұл қолөнер түрін зираттарда қолданған. XII ғасырда Қытайда таралады. Қытайлықтар қағаз қималарын терезелерді, майшамдарды, қораптарды безендіруге қолданады.

Кейінірек XV ғасырда Германия мен Италияда таралып, біртіндеп бүкіл Еуропа елдеріне танылады. XVI Людовик корольдің кезінде ең сәнді дүниелердің қатарынан табылып, қымбат бағаланған. Сатып алуға әлі келмеген кедейлер жергілікті дизайнерлердің жасаған ұсақ жиһаздарын алуға мәжбүр болған. Мария Антуанетта да ерекше көңіл бөліп өз қызметшілерін баулыған. Еуропа ақсүйектерінің үйлеріндегі жиһаздарда, картиналарда көптеп кездескен.

Бұл техникамен Қытай және Жапон стилінде мебельдерді көркемдеген. Венецияның шеберлері суреттерді кесіп жиһаздардың сыртына жабыстырған, ол ұзаққа шыдау үшін сыртын бірнеше қабат лакпен жаққан. Декупаж техникасымен жасалған жиһаздар үлкен сұранысқа ие болған.

Қазіргі заманда бұл ескі техника қайта жаңарып, сөмке, қалпак, шырша ойыншықтары, табақ, қорапша, ыдыстарға дайындалатын болды. XXI ғасырда Ресей мен біздің елімізде декупаж кең етек алды.

Декупаж қандай затқа жасалса да, адам қолының жылылығымен орындалатындықтан, қайталанбас ерекше сәнді дүние болары сөзсіз.

Арт-технологиясының негізінде шығармашылық үрдіс жатыр. Арт әдістерінің басқа түрлерін психологтар мен педагогтар жиі қолданады.

Болашақ мамандарға кішкентай адамның қарым-қатынас мәселелерін болдырмау, жеке тұлғаның шығармашылық бастамасын дамыту, оқушылардың білімге деген құштарлығын қанағаттандыру үшін арт-технологияларын қолданудың тиімділігіне көз жеткіздік.

Бүгінгі таңда оқу орнының заманауи педагогикалық ортасы арт-технологиялардың кең спектрін пайдалануға мүмкіндік береді. Олар әлем туралы философиялық идеяларды нақты сезімтал формаларда ашады, ойын арқылы мүмкін және мүмкін емес кеңістікке кіруге мүмкіндік береді. Мұндай «ұсынылған жағдайлар» оқу пәнінің кеңістігі, сабақ тақырыбының кеңістігі, мәтін кеңістігі болуы мүмкін (Лазарева, Матяш, 2009).

Арт-терапияда да сурет салу және модельдеу, би және театр белсенді қолданылады. Арт-терапия психологиялық түзетуге және емдеуге бағытталған, өз кезегінде арт-технологиялар жеке тұлғаның дамуы мен оның білімінің мақсаттарына жетуге және міндеттерін шешуге ықпал етеді. Шығармашылық процесінде адам эмоцияларға жол береді, өзін қылқалам, кескіш, қозғалыс, дауыс арқылы білдіреді. *Арт-технологиясын қолданудың тиімділігін қорытындылайтын болсақ:*

- өзіндік ерекшелікке ұмтылу;
- жұмыс барысында қуанышты эмоциялардың көрінісі;
- балалардың шығармашылық белсенділігін қалыптастыру;
- ұжымшылдық сезімі тәрбиеленеді;
- мазасыздық сезімі төмендейді;
- қиял, қиялдау қабілеті;
- сыныпта ыңғайлы психологиялық климат құрылады;
- өз көзқарасын білдіру, айта білу қабілеті қалыптасады;
- білім оқушылардың жеке табыстылығының оң динамикасы;
- шамадан тыс агрессивтіліктің жойылуы жоғарлайды.

Арт-технологияны қолдану арқылы әр оқушы өз мүмкіндіктерін ашады және өзінің жеке жаңалықтарын жасайды, әдеттегіден асып түседі, бірегей көркем бейнелер жасаумен айналысады және қоршаған әлем туралы эстетикалық идеяларды қорытындылайды. Сонымен қатар, жаңа достар табады, күйзелістік шиеленісті жеңілдетеді, құрдастарымен және ересектермен достық қарым-қатынас орнатады, физикалық денсаулықты қалпына келтіреді, психикалық және рухани әл-ауқаттын жақсартады.

Мақалада талданған ғылыми еңбектерді басшылыққа ала отырып, болашақ мамандардан оқу мен оқытуда арт-технология негізінде оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту мүмкіндіктері туралы көзқарасын айқындау мақсатында сауалнама жүргізілді. Сауалнама қорытындысы бойынша болашақ мамандарды даярлауда әзірленетін білім беру бағдарламаларына «арт-технологияны оқыту әдістері» пәнін енгізу болып табылады. Пәннің мазмұнында көркемдік білім беруде арт-технологиясын қолдану мүмкіндіктерін меңгереді. Арт-технологиясы интербелсенді әдістермен шығармашылық кеңістік-образдық ойлауын, көркемдік-технология білімінің негізін қалыптастырады.

Болашақ мамандардың Арт-технология негізінде оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытуға даярлығын айқындау мақсатында дайындалған сауалманы жүргізуде В.С. Аванесовтың «шығармашылық әлеует», «көркемдік-эстетикалық қажеттілікті өлшеу» әдістемелерін басшылыққа алдық (Аванесов, 2002).

Сауалнама «Бейнелеу өнері және сызу», «Көркем еңбек, графика және жобалау» және «Бастауыш оқыту педагогикасы мен әдістемесі» білім беру бағдарламалары бағытында оқитын 2–3 курс білім алушыларымен жүргізілді. Сауалнамаға 92 респондент қатысты. Сауалнамада төмендегідей сұрақтар ұсынылды:

1. ЖОО-на оқуға түскенге дейін арт-технологиясы туралы білдіңіз бе?
2. Оқушының шығармашылық іс-әрекетін қалыптастыруда оқу мен оқытуда Арт-технологияның техникаларын қолдану тиімді ме?
3. Сіз үшін қазіргі кезде арт-технологияның қандай түрлерін қолдану ерекше маңызға ие?
4. Оқу үдерісінде арт-технологияны қолдануға не кедіргі?
5. Қазіргі кезде оқушылардың мобильді білімге бет алуы, бейнелеу өнеріне деген қызығушылығын төмендетеді деген пікірге келісесіз бе?

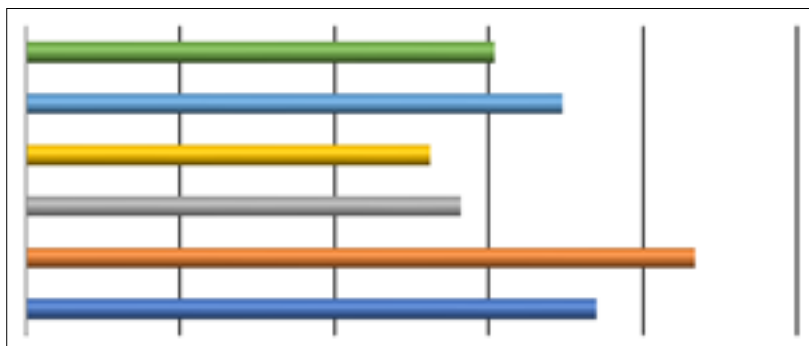
6. Оқушыларды арт-технологияға баулу үшін болашақ маман ретінде қандай ұсыныс айтар едіңіз?

Зерттеу нәтижелері

Сауалнамада ұсынылған 1-сұраққа респонденттердің көпшілігі арт-технология туралы бұрын естімегендерін (75 %), кейбірі (25 %) толыққанды емес түсінігі болғандығын көрсеткен.

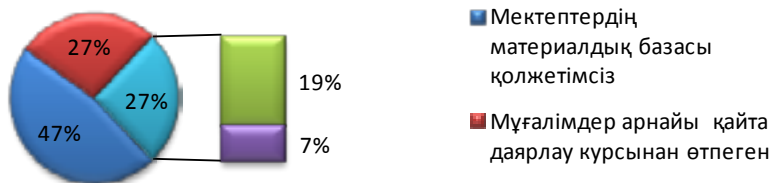
Оқушының шығармашылық іс-әрекетін қалыптастыруда оқу мен оқытуда арт-технологияның техникаларын қолдану тиімді ме? деген 2-сұраққа сауалнамаға қатысушылардың 61,9 %-ы тиімді деп көрсетсе, 38,1 %-ы тек бір бағыттағы тапсырмаларды ұсыну дұрыс емес, дәстүрлі әдіс-тәсілдерді де қолдану керектігін көрсеткен.

Сіз үшін қазіргі кезде арт-технологияның қандай түрлерін қолдану ерекше маңызға ие? деген 3-сұраққа респонденттердің 18,5 %-ы бейнелеу терапиясы, 21,7 %-ы құм терапиясы, 14,1 %-ы коллаж, 13,1 %-ы квиллинг, 17,4 %-ы эбру, 15,2 %-ы декупаж техникасын таңдаған.

Сурет 1. Сауалнамының 3-сұрағының көрсеткіші
(Fig.1. Indicator of Question 3 of the questionnaire)

Оқу үдерісінде арт-технологияны қолдануға не кедіргі? деген 4-сұраққа респонденттердің 56,6 %-ы мектептердің материалдық базасы қолжетімсіз десе, 56,6 %-ы, 56,6 %-ы мектеп мұғалімдерін қайта даярлау курстарынан өтпегендігі деген. 56,6 %-ы мектептерде ақысыз курстардың жоқтығы, 56,6 %-ы мектеп оқулықтарында осы технологияның бағыттары бойынша арнайы тақырыптар қарастырылмағандығы деп көрсеткен.

Сурет 2. Сауалнамының 4-сұрағының көрсеткіші
(Fig. 2. Indicator of Question 4 of the questionnaire)

Қазіргі кезде оқушылардың мобильді білімге бет алуы, бейнелеу өнеріне деген қызығушылығын төмендетеді деген пікірге келісесіз бе? деген 5-сұраққа білім алушылардың 73,9 %-ы «жок» деп, 26,1 %-ы «иә» деп санайды.

Оқушыларды арт-технологияға баулу үшін болашақ маман ретінде қандай ұсыныс айтар едіңіз? сұрағына респонденттердің ұсынысы төмендегідей мазмұнда болды:

- мамандық білім алушыларына арт-технологияны меңгертуге бағытталған арнайы пән енгізілсе;
- арт-технологияға баулитын қосымша сабақтар, семинар-тренингтер, шеберлік сыныптар өткізілсе;
- оқушылардың мобильді білімге бет алуыын ескере отырып арт-технологияны меңгертуге бағытталған электронды құралдар жасалса.

Талқылау

Болашақ мамандарды арт-технология негізінде оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытуға даярлау барысында жүргізілген сауалнама нәтижесінен заманауи сабақты ұдайы жетілдіре білу, оқытудың жаңа тәсілдерін, пәнге танымдық қызығушылықтарымен білім сапасын арттыруға мүмкіндік бергені анықталады.

Конфуций еңбектерінде: «Кімде-кім жаңасын игерсе, ескісін қадірлесе, ол нағыз мұғалім бола алады», – деп көрсеткен.

Арт-технологиясы педагогикада технологиялық әдістерді оқыту педагогикалық міндеттерге қол жеткізу құралы ретінде қарастырылады.

Арт-технологияны қолдану арқылы әр бала өз мүмкіндіктерін ашады және өзінің жеке жаңалықтарын жасайды, әдеттегіден асып түседі, бірегей көркем бейнелер жасаумен айналысады, қоршаған әлем туралы эстетикалық идеяларды қорытындылайды, жаңа достар таба алады, күйзелістік шиеленісті жеңілдетеді, құрдастарымен және ересектермен достық қарым-қатынас орнатады, физикалық денсаулықты қалпына келтіреді, психикалық және рухани әл-ауқатын жақсартады.

Арт-педагогикада технологиялық әдістерді оқыту педагогикалық міндеттерге қол жеткізу құралы ретінде қарастырылады. Көркем материалдармен жұмыс істеудің көркемдік әдістері мен технологияларын игеру осы материалдардың мүмкіндіктерін зерттеу арқылы, кейде олармен ойнау арқылы, күтпеген комбинациялар мен әдістерді араластыру арқылы жүзеге асырылады. Көркем материалдармен жұмыс істей білу үлкен еркіндікке әкеледі, дамуға жаңа серпін береді, өзін-өзі көрсетуді ынталандырады. Арт-технологияларды жүзеге асырудағы көркем материалдарды графикалық, кескіндемелік, имитациялық деп жіктеуге болады.

Қорытынды

Жоғарыда айтылғандарды қорытындылай келе, болашақ мамандарды арт-технология негізінде оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытуға даярлау тәжірибесі көрсеткендей, бұл технология қол жетімді, қызық, мазмұны жағынан ерекше, оқытуды толыққанды, шығармашылық әлеуеті ғана емес,

сонымен қатар кәсіби тұлға ретінде өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі жетілдіруге бағытталған құзіреттерді қалыптастыратынына көз жеткізілді.

Арт-технологияны белсенді қолданған болашақ маман өзінің алдағы педагогикалық қызметінде жеке тұлғаға бағытталған, коммуникативті бағытталған оқыту деңгейіне ауыса алады, бұл оқу және тәрбие процестерінің тиімділігін арттырады.

Арт-технологияның техникаларымен жұмыс істеудің тиімділігі және оқушының шығармашылық қабілетінің эмоционалды жағдайына нақты әсері туралы қорытынды жасалды. Зерттеу болашақ маманның арт-технологиясы негізінде оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытуға даярлау жаңа серпін берді. Жақсы әдіс оқушыларды ғана емес, мұғалімнің өзін де дамытады, жұмысты жағымды және сәтті етеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

Аванесов В.С. (2002). "Композиция тестовых заданий". 3 изд. М.: Центр тестирования, 2002. -240с.

Аметова Л.А. (2003). Формирование арт-терапевтической культуры младших школьников. Сам себе арт-терапевт. М., 2003.

Айтбаева А.Б., Қасен Г.А. (2016). Арт-методы в образовании. - Алматы: Қазақ университеті, 2016 - 100 с

Афанасьева А.Б. (2016). Арт-технологии в диагностике и развитии креативности ребенка во внеурочной деятельности // В сборнике: Актуальные проблемы современного образования: опыт и инновации материалы всероссийской научно-практической конференции (заочной) с международным участием. ответственный редактор А.Ю. Нагорнова. 2016. С. 94–98.

González-Zamar M.-D., Abad-Segura E., Luque de la Rosa A., López-Meneses E. (2020). Digital Education and Artistic-Visual Learning in Flexible University Environments: Research Analysis. *Education Sciences*. 2020; 10(11): 294. <https://doi.org/10.3390/educsci10110294>

Қасен Г.А. (2016). Арт-терапевтические и арт-педагогические услуги за рубежом и в Казахстане: реалии и перспективы // Вестник КазНУ им. аль-Фараби. Серия «Педагогические науки». -2016. -№1 (47).

Лазарева Ж.П., Матяш Н.В. (2009). Развитие коммуникативной толерантности студентов на основе арт-технологий // Вестник Брянского государственного университета. - 2009. - № 1

Мынбаева А.К., Сеилханова М.Е., Смайлова А.Е. (2017). Арт-педагогика. Дидактическая креативность педагога. Монография Алматы 2017. Қазақ университеті

Мынбаева А.К., Смайлова А. (2015). Применение арт-технологий как средства формирования самооценки студентов в адаптационный период // Вестник КазНУ им. аль-Фараби. Серия «Педагогические науки». - 2015. - №3 (46). - С. 120–129.

Небесаева Ж.О. (2017). Формирование готовности будущего учителя к творческой художественно-изобразительной деятельности средствами арт педагогики. Диссертация на соискание степени доктора философии (PhD). Алматы, 2017. 179 стр.

«Педагог мәртебесі туралы» ҚР Заңы 2019 жылғы 31 тамыздағы № 645 қаулысы.

Старикова С.В. (2008). Развитие профессиональной компетентности будущего социального педагога средствами арт-технологий: дис... канд. пед. наук. - М., 2008. - 200 с.

Шкиль И.Е. (2012). Анализ применения арт-технологий как средства развития коммуникативной компетентности IT-специалистов // Психологические науки: теория и практика: материалы междунар. науч. конф. (г. Москва, февраль 2012 г.). - М.: Буки-Веди, 2012. - С. 66–68.

REFERENCES

- Avanesov V.S. (2002). "Composition of test tasks". 3rd ed. M.: Testing Center, 2002. -240 p. (in Russ.).
- Ametova L.A. (2003). Formation of art-therapeutic culture of younger schoolchildren. He is his own art therapist. M., 2003. (in Russ.).
- Aitbayeva A.B., Kasen G.A. (2016). art methods in education. - Almaty: Kazakh university, 2016- – P.100. (in Kaz.).
- Afanasyeva A.B. (2016). Art technologies in the diagnosis and development of a child's creativity in extracurricular activities // In the collection: Actual problems of modern education: experience and innovations materials of the All-Russian scientific and practical conference (correspondence) with international participation.responsible editor A.Y. Nagornova. 2016. Pp. 94–98. (in Russ.).
- González-Zamar M.-D., Abad-Segura E., Luque de la Rosa A., López-Meneses E. (2020). Digital Education and Artistic-Visual Learning in Flexible University Environments: Research Analysis. *Education Sciences*. 2020; 10(11): 294. <https://doi.org/10.3390/educsci10110294> (in Eng.).
- Kasen G.A. (2016). Art-therapeutic and art-pedagogical services abroad and in Kazakhstan: realities and prospects // Bulletin of KazNU named after al-Farabi.The series "Pedagogical sciences". -2016. -№1 (47). (in Russ.).
- Lazareva Zh.P., Matyash N.V. (2009). Development of students' communicative tolerance on the basis of art technologies // Bulletin of the Bryansk State University. - 2009. - № 1. (in Russ.).
- Mynbaeva A.K., Seilkhanova M.E., Smailova A.E. (2017). Art pedagogy. Didactic creativity of the teacher. Monograph Almaty 2017. Kazakh University. (in Russ.).
- Mynbaeva A.K., Smailova A. (2015). The use of art technologies as a means of forming students' self-esteem during the adaptation period // Bulletin of Al-Farabi Kazakh National University. The series "Pedagogical sciences". - 2015. - №3 (46). - Pp. 120–129. (in Russ.).
- Nebesaeva Zh.O. (2017). Formation of the future teacher's readiness for creative artistic and visual activity by means of art pedagogy. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy (PhD). Almaty, 2017. 179 p. (in Russ.).
- The Law of the Republic of Kazakhstan "On the status of a teacher " dated August 31, 2019 No. 645. (in Kaz.).
- Starikova S.V. (2008). Development of professional competence of the future social pedagogue by means of art technologies: dis... Candidate of Pedagogical Sciences. - M., 2008. - 200 p. (in Russ.).
- Shkil I.E. (2012). Analysis of the use of art technologies as a means of developing the communicative competence of IT specialists // Psychological sciences: theory and practice: materials of the International Scientific Conference (Moscow, February 2012). - M.: Buki-Vedi, 2012. - Pp. 66–68. (in Russ.).

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

А.Е. Әбілқасымова, Б.Р. Қасқатаева, Е.А. Тұяқов, А.А. Бажи, А.Н. Умиралханов ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ОРТА МЕКТЕП ПЕН ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА МАТЕМАТИКАНЫ ОҚЫТУДЫҢ САБАҚТАСТЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	7
А.Г. Аубакир, А.Д. Майматаева, С.В. Суматохин, Д.У. Сексенова БОЛАШАҚ БИОЛОГ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ЦИФРЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	26
А.Б. Бахтыбай, Т.А. Турмамбеков АСТРОНОМИЯНЫҢ КЕЙБІР ТАҚЫРЫПТАРЫН ОҚЫТУДА ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	45
А.Ш. Ермекбаева АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ДАҒДЫЛАРЫН ЖАҚСARTУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ БЕЙНЕЛЕРДІ ПАЙДАЛАНУ.....	55
С.Ж. Жанжигитов БОЛАШАҚ ЗАҢҒЕРЛЕРДІҢ КӘСІБИ ТЕРМИНОЛОГИЯЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МОДЕЛІ.....	66
Э.Б. Жаппарбергенова PVL ТЕХНОЛОГИЯСЫН ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫНА ЕНГІЗУ ӘДІСТЕМЕСІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	81
С. Жорабай, К. Мамирова, Д. Садыкова БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ САКРАЛДЫ ЖЕРЛЕР ТУРАЛЫ ТҮСІНІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ.....	94
Г.Е. Жумағалиева, А.Р. Райымқұлова, Ә.Е. Әбуов, А. Айпенсова, Н.Б. Бахытбек БОЛАШАҚ МАМАНДАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ.....	108
Г. Жусупкалиева, Б. Қуанбаева, Г. Салтанова, А. Тумышева, М. Рахметов ФИЗИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІ ШЫҒАРУ ҮДЕРІСІНДЕ STEM ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ.....	119
С.Ж. Ибадуллаева, Г.М. Байхожаева, С.К. Таженова, А.Ж. Берденқұлова, П.Ж. Нағашыбаева БИОЛОГ МҰҒАЛІМДІ ДАЯРЛАУДА БИОАЛУАНТҮРЛІЛІК ТУРАЛЫ БІЛІМДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ.....	131
А.И. Исаев, Ш.М. Алимова, Н.Д. Қошанова, Э.К. Ибрагимова, Б.З. Умиров ПӘНДІК-ТІЛДІ КІРКІТІРЕ ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНДА СКАФФОЛДИНГ ӘДІСІН ІСКЕ АСЫРУ АРҚЫЛЫ БИОЛОГИЯ САБАҒЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ.....	143
Н.С.Кожамқұлова, Д.Т.Танирбергенова, Б.Б.Атабекова БІЛІМ БЕРУ МЕНЕДЖЕРЛЕРІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ.....	158
А.Н. Конкабаева, Н.Н. Конкабаева, Р.Ж. Мрзабаева XX ҒАСЫРДЫҢ 20-ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ КІТАПХАНАЛАРДЫҢ РӨЛІ.....	168
К. Құлшаш, Ж.Б. Шілдебаев ОРТА МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРАУДА ІС-ӘРЕКЕТТІ ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	179
А.Ж. Мурзалинова, А.А. Жайтапова, Л.С. Альмагамбетова, Г. Дянкова, Н.Т. Уалиева АУЫЛ МЕКТЕП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӘСІБИ ДАМЫТУ ЭКОСИСТЕМАСЫНДАҒЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ЖӘНЕ ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСТІК БАСҚАРУ.....	197
Т. Мырзабеков, Г. Жетпісбаева, Ш. Алтынбеков ЖОҒАРЫ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ МАТЕМАТИКА САЛАСЫНДАҒЫ ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ.....	218
К.К. Сагадиева, С.А.Иванова, Н.В. Докучаева, Д.Б. Тілеумбетова ТЕХНИКАЛЫҚ ЖОО СТУДЕНТТЕРІНІҢ ЗЕРТТЕУ ІС-ӘРЕКЕТІНДЕГІ ҒЫЛЫМИ ӘЛЕУЕТІН ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ.....	234

Р. Садыкова, Э. Джансеркеева, Қ. Құбдашева, В. Юлдашева САРАЛАП ОҚЫТУ – ОҚУ ПРОЦЕСІН ҰЙЫМДАСТЫРУ ФОРМАСЫ РЕТІНДЕ.....	247
Г.А. Сейдуллаева, Ж.Б. Жардамалиева, Г.Ж. Жалелова, К.А. Сундеткалиева СТУДЕНТТЕРДІҢ СӨЙЛЕУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ БАСЫМ БАҒЫТТАРЫ.....	260
С.Ж. Турикпенова, М.Н. Оспанбекова, А.Д. Рыскулбекова БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫ АРТ-ТЕХНОЛОГИЯ НЕГІЗІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМУЫҒА ДАЯРЛАУ.....	276
Қ.Ж. Утеева, А.К. Олжасва, Б.Б. Атабекова, К.А. Абдреймова, А.Т. Кенжебаевна ЖЕТКІНШЕКТЕР САНАСЫНДА ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ДАМУЫҒА ДАЯРЛАУ.....	291

ЭКОНОМИКА

М.Х. Абдинова, А.Е. Ажарбаева КОММЕРЦИЯЛЫҚ БАНКТИҢ НЕСИЕ ТӘУЕКЕЛІН БАСҚАРУ: МӘСЕЛЕЛЕР МЕН ШЕШІМДЕР («ХАЛЫҚ БАНК» АҚ МЫСАЛЫНДА).....	304
Ш.К. Абикенова, Ш.Т. Айтимова, Г.С. Сағтарова, А.Б. Бекмагамбетов, Ә.Е.Төлепов ҚАЗАҚСТАННЫҢ КӨМІР ШАХТАЛАРЫНДА БОЛҒАН ӨНДІРІСТІК ЖАРАҚАТТАНУДЫҢ СТАТИСТИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРІН ТАЛДАУ.....	317
Л.Т. Ақильжанова, А.Т. Жансейтов, А.Б. Мыржықбаева, С.Б. Байбосынов ҰЛТТЫҚ ЭКОНОМИКАНЫҢ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ МЕН ОРНЫҚТЫ ДАМУЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ЖОСПАРЛАУ.....	330
Ж.З. Баймукашева, Г.Б. Танирбергенова, А.А. Кудайбергенова, Э.С. Балапанова, М.Н. Нургабылов ҚАЗАҚСТАНДА ӘЙЕЛ КӘСІПКЕРЛІГІН ДАМУЫ: МӘСЕЛЕЛЕР МЕН БОЛАШАҒЫ.....	347
Э.С. Балапанова, М.Д. Каримова, А.Т. Исаева, З.У. Джубалиева, Р.К. Арзикулова ЕДТЕСН ЖОБАСЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН ЕСЕПТЕУ “МАРКЕТПЛЕЙСТЕРДЕГІ МИЛЛИОН”.....	365
Б. Бимбетова, Ж. Кенжин, Г. Жанибекова, Ж. Кинашева ӘЛЕУМЕТТІК КӘСІПКЕРЛІК: ҚАЗІРГІ ҚОҒАМДАҒЫ РӨЛІ МЕН МҮМКІНДІКТЕРІ.....	378
Н. А. Гумар, М. Я. Имрамзиева, Г. Қ. Жанибекова, Ш.Е.Шалбаева, С.Н.Изеев ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫН ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА БАНК СЕКТОРЫН ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ.....	392
Л.М. Давиденко, А.Н. Бейсембина, С.К. Кунызова, М.К. Каримбергенова, Н.М. Шеримова, А.Ж. Кунызова АДАМИ КАПИТАЛДЫҢ ҚҰНЫН АРТТЫРУ АРҚЫЛЫ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ДАМУЫ ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ БРЕНДИНГТІ ІЛГЕРІЛЕТУ.....	404
Г. Жамбылова, Г.Даулиева, Г. Сағындықова, Ү. Юсупов, М. Есбусинова АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ КЕШЕНІН МОДЕРНИЗАЦИЯЛАУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ.....	419
Н.Б. Жарқынбаева, Б. Вольф КӘСІПОРЫНДАРДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯЛАР ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҰЙЫМДАСТЫҚ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚҚА ЭМОЦИОНАЛДЫҚ ИНТЕЛЛЕКТНІҢ ӘСЕРІ.....	433
Д. Жуламанова ТАЛАНТТАРДЫ БАСҚАРУ ЖӘНЕ GIG-ЭКОНОМИКА: БИБЛИОМЕТРИЯЛЫҚ ТАЛДАУ.....	451
Кенжин Ж. Б, Кунызов Е.К, Серик Серикбаев, М.Жанат, Дюсенгазина Н. Н, Л.А. Шафеева АЙМАҚТЫҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫ (ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫ МЫСАЛЫ): ҚИЫНДЫҚТАР, СТРАТЕГИЯЛАР ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ.....	463
А.К. Кожаметова, А.Б. Есмұрзаева ЖАСЫЛ ЭНЕРГЕТИКАҒА КӨШУ: ҚАРЖЫЛАНДЫРУ НАРЫҒЫНА, ИНВЕСТИЦИЯЛАРҒА ЖӘНЕ ТҰРАҚТЫ БОЛАШАҚҚА АРНАЛҒАН САЯСАТҚА ЖАН-ЖАҚТЫ ШОЛУ.....	481
Б.Б. Мубарақова, Д.С. Уразалимова, Г.Ж. Рысмаханова, Н.С. Кафтункина, Л.З. Паримбекова, А.Ж. Мусина ҚР ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА КӘСІПКЕРЛІГІН ДАМУЫ АРҚЫЛЫ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ ДЕҢГЕЙІН АРТТЫРУ.....	497

Н.А. Нүрсейіт

ҚОЛМА-ҚОЛ АҚШАСЫЗ АЙНАЛЫМҒА КӨШУДІҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ
МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ.....511

А. Оразғалиева, Г. Сағындықова, Г. Жанибекова, Р. Малаева, Ж. Кинашева
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖАСТАР АРАСЫНДАҒЫ ЖҰМЫССЫЗДЫҚ МӘСЕЛЕСІНІҢ
ШЕШІЛУ ЖОЛДАРЫ.....531

Ф.Д. Салқынбаева, Г.Ж.Таяуова, А.И.Есентурлиева, Г.Б.Бермухамедова, Ч.Дабабрата
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖАСТАР КӘСІПКЕРЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЕРЕКШЕЛІГІ.....546

Уалтаева А.С., Атабаева Ф.К., Уалтаев М.Д.
1920 ЖӘНЕ 2020 ЖЫЛДАРДАҒЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯ
ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ЖҰМЫСТЫҢ ЖАҢА ФОРМАЛАРЫ.....560

Н.Ж.Уразбаев, Б.К.Нурмаганбетова, А.Ж.Наурызбаев, Б.Х.Айдосова, А.Б.Алибекова,
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МҰНАЙ-ГАЗ КОМПАНИЯЛАРЫНЫҢ «ЖАСЫЛ»
ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫНДАҒЫ ИНВЕСТИЦИЯЛАРЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН ҚАРЖЫЛЫҚ
БАҒАЛАУ ЖӘНЕ БОЛЖАУ.....573

Ж.А. Шанайбаева, Л.М. Сембева, А.Б. Алибекова
ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕНІ ЕСКЕРЕ ОТЫРЫП, СЫРТҚЫ МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ
ОРГАНДАРЫНЫҢ САРАПТАМАЛЫҚ-ТАЛДАМАЛЫҚ ҚЫЗМЕТІН ЖЕТІЛДІРУ.....592

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

А.Е. Абылкасымова, Б.Р. Каскатаева, Е.А. Туяков, А.А. Бажи, А.Н. Умиралханов О ПРОБЛЕМЕ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ МАТЕМАТИКЕ В ШКОЛЕ И ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ВУЗЕ КАЗАХСТАНА.....	7
А.Г. Аубакир, А.Д. Майматаева, С.В. Суматохин, Д.У. Сексенова ФОРМИРОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ.....	26
А.Б. Бахтыбай, Т.А. Турмамбеков ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ НОВЫХ ПОДХОДОВ В ПРЕПОДАВАНИИ НЕКОТОРЫХ ТЕМ АСТРОНОМИИ И АСТРОФИЗИКИ.....	45
А.Ш. Ермакбаева ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВИДЕОРОЛИКОВ В КАЧЕСТВЕ ИНСТРУМЕНТА ДЛЯ УЛУЧШЕНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА.....	55
С.Ж. Жанжигитов ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ БУДУЩИХ ЮРИСТОВ.....	66
Э.Б. Жаппарбергенова ОСОБЕННОСТИ МЕТОДИКИ ВНЕДРЕНИЯ ТЕХНОЛОГИИ PBL В ОБРАЗОВАТЕЛЬНУЮ ПРОГРАММУ ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК.....	81
С. Жорабай, К. Мамирова, Д. Садыкова МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПОНЯТИЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ О САКРАЛЬНЫХ МЕСТАХ.....	94
Г.Е. Жумагалиева, А.Р. Раимкулова, А.Е. Абуов, А. Айпеисова, Н.Б. Бахытбек ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ.....	108
Г. Жусупкалиева, Б. Куанбаева, Г. Салтанова, А. Тумышева, М. Рахметов ИСПОЛЬЗОВАНИЕ STEAM ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ РЕШЕНИЯ ФИЗИЧЕСКИХ ЗАДАЧ.....	119
С.Ж. Ибадуллаева, Г.М. Байхожаева, С.К. Таженова, А.Ж. Берденкулова, П.Ж. Нагашыбаева ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ ЗНАНИЙ О БИОРАЗНООБРАЗИИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ УЧИТЕЛЯ-БИОЛОГА.....	131
А.И. Исаев, Ш.М. Алимова, Н.Д. Кошанова, Э.К. Ибрагимова, Б.З. Умиров ОРГАНИЗАЦИЯ УРОКА БИОЛОГИИ ЧЕРЕЗ РЕАЛИЗАЦИЮ МЕТОДОВ СКАФФОЛДИНГА В ТЕХНОЛОГИИ ПРЕДМЕТНО-ЯЗЫКОВОГО ИНТЕГРИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ.....	143
Н.С. Кожамкулова, Д.Т. Танирбергенова, Б.Б. Атабекова МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ МЕНЕДЖЕРОВ ОБРАЗОВАНИЯ.....	158
А.Н. Конкабаева, Н.Н. Конкабаева, Р.Ж. Мрзабаева РОЛЬ БИБЛИОТЕК В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ КАЗАХСТАНА В 20-Е ГОДЫ XX ВЕКА.....	168
К. Кулшаш, Ж.Б. Чилдибаев МЕТОДИКА ИССЛЕДОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО ПОВЫШЕНИЮ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ СТАРШЕ КЛАССНИКОВ.....	179
А.Ж. Мурзалинова, А.А. Жайтапова, Л.С. Альмагамбетова, Г. Дянкова, Н.Т. Уалиева УПРАВЛЕНИЕ ДЛЯ СОТРУДНИЧЕСТВА И ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В ЭКОСИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ УЧИТЕЛЕЙ СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЫ.....	197
Т. Мырзабеков, Г. Жетписбаева, Ш. Алтынбеков МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ СТАРШЕКЛАССНИКОВ В ОБЛАСТИ МАТЕМАТИКИ.....	218
К.К. Сагадиева, С.А. Иванова, Н.В. Докучаева, Д.Б. Тлеумбетова РАЗВИТИЕ НАУЧНОГО ПОТЕНЦИАЛА И ИННОВАЦИОННОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО ВУЗА В ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	234

Р. Садыкова, Э. Джансеркеева, К. Кубдашева, В. Юлдашева
ДИФФЕРЕНЦИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА247

Г.А. Сейдуллаева, Ж.Б. Жардамалиева, Г.Ж. Жалелова, К.А. Сундеткалиева
ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
СТУДЕНТОВ260

С.Ж. Турикпенова, М.Н. Оспанбекова, А.Д. Рыскулбекова
ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ
СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ АРТ-ТЕХНОЛОГИИ276

К.Ж. Утеева, А.К. Олжаева, Б.Б. Атабекова, К.А. Абдреймова, А.Т. Кенжебаева
ЗНАЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ ЦЕННОСТЕЙ В СОЗНАНИИ ПОДРОСТКОВ291

ЭКОНОМИКА

М.Х. Абдинова, А.Е. Ажарбаева

УПРАВЛЕНИЕ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА: ПРОБЛЕМЫ
И РЕШЕНИЯ (НА ПРИМЕРЕ АО «НАРОДНЫЙ БАНК»).....304

Ш.К. Абикинова, Ш.Т. Айтимова, Г.С. Сагтарова, А.Б. Бекмагамбетов, Ә.Е. Төлепов
АНАЛИЗ СТАТИСТИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ТРАВМАТИЗМА,
ПРОИЗОШЕДШИХ НА УГОЛЬНЫХ ШАХТАХ КАЗАХСТАНА.....317

Л.Т. Ақылжанова, А.Т. Жансейтов, А.Б. Мыржықбаева, С.Б. Байбосынов
ФИНАНСОВОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ ОБЕСПЕЧИВАЮЩЕЕ
СТАБИЛЬНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ.....330

**Ж.З. Баймукашева, Г.Б. Танирбергенова, А.А. Кудайбергенова, Э.С. Балапанова,
М.Н. Нургабылов**
РАЗВИТИЕ ЖЕНСКОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В КАЗАХСТАНЕ:
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....347

Э.С. Балапанова, М.Д. Каримова, А.Т. Исаева, З.У. Джубалиева, Р.К. Арзикулова
РАСЧЕТ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОЕКТА EDTECH “МИЛЛИОН НА
МАРКЕТПЛЕЙСАХ”.....365

Б. Бимбетова, Ж. Кенжин, Г. Жанибекова, Ж. Кинашева
СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО: РОЛЬ И ВОЗМОЖНОСТИ В
СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ.....378

Н. А. Гумар, М. Я. Имрамзиева, Г. К. Жанибекова, Ш.Е.Шалбаева, С.Н.Изеев
ТРАНСФОРМАЦИЯ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ
ЭКОНОМИКИКАЗАХСТАНА.....392

**Л.М. Давиденко, А.Н. Бейсембина, С.К. Кунызова, М.К. Каримбергенова,
Н.М. Шеримова, А.Ж. Кунызова**
РАЗРАБОТКА ТЕХНОЛОГИИ И ПРОДВИЖЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО БРЕНДИНГА
ПУТЕМ НАРАЩИВАНИЯ СТОИМОСТИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА.....404

Г. Жамбылова, Г. Даулиева, Г. Сагиндыкова, У. Юсупов, М. Есбусинова
СПЕЦИФИКА МОДЕРНИЗАЦИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО КОМПЛЕКСА.....419

Н.Б. Жаркинбаева, Б. Вольф
ВЛИЯНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ОРГАНИЗАЦИОННОЕ ПОВЕДЕНИЕ
В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ.....433

Д. Жуламанова
УПРАВЛЕНИЕ ТАЛАНТАМИ И GIG-ЭКОНОМИКА: БИБЛИОМЕТРИЧЕСКИЙ
АНАЛИЗ.....451

**Ж. Б.Кенжин, Е.К.Кунызов, С.Серикбаев, М.Жанат, Н. Н.Дюсенгазина,
Л.А. Шафеева**
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РЕГИОНЕ (НА ПРИМЕРЕ
ПАВЛОДАРСКОЙ ОБЛАСТИ): ВЫЗОВЫ, СТРАТЕГИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....463

А.К. Кожаметова, А.Б. Есмурзаева ПЕРЕХОД К ЗЕЛЕННОЙ ЭНЕРГИИ: ВСЕСТОРОННИЙ ОБЗОР РЫНКА ФИНАНСИРОВАНИЯ, ИНВЕСТИЦИЙ И ПОЛИТИКИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО БУДУЩЕГО.....	481
Б.Б. Мубаракова, Д.С. Уразалимова, Г.Ж. Рысмаханова, Н.С. Кафгункина, Л.З. Паримбекова, А.Ж. Мусина ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА РК.....	497
Н.А. Нурсейт ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ ПЕРЕХОДА НА БЕЗНАЛИЧНЫЙ ОБОРОТ.....	511
А. Оразгалиева, Г. Сагиндыкова, Г. Жанибекова, Р. Малаева, Ж. Кинашева ПУТИ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ БЕЗРАБОТИЦЫ СРЕДИ МОЛОДЕЖИ В КАЗАХСТАНЕ....	531
Ф.Д. Салкынбаева, Г.Ж.Таяуова, А.И.Есентурлиева, Г.Б.Бермухамедова, Ч.Дабабрата ОСОБЕННОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ МОЛОДЕЖНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В КАЗАХСТАНЕ.....	546
Уалтаева А.С., Атабаева Ф.К., Уалтаев М.Д. НОВЫЕ ФОРМЫ ЗАНЯТОСТИ В КОНТЕКСТЕ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ В 1920 -Е И 2020-Е ГОДЫ.....	560
Н.Ж.Уразбаев, Б.К.Нурмаганбетова, А.Ж.Наурызбаев, Б.Х.Айдосова, А.Б.Алибекова, ФИНАНСОВАЯ ОЦЕНКА И ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНВЕСТИЦИЙ В «ЗЕЛЕННЫЕ» ТЕХНОЛОГИИ ДЛЯ НЕФТЕГАЗОВЫХ КОМПАНИЙ В КАЗАХСТАНЕ.....	573
Ж.А. Шанайбаева, Л.М. Сембева, А.Б. Алибекова СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЭКСПЕРТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ВНЕШНЕГО ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА С УЧЕТОМ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА.....	592

CONTENTS

PEDAGOGYR

A.E. Abylkassymova, B.R. Kaskataeva, Y.A. Tuyakov, A.A. Bazhi, A.N. Umiralkhanov ON THE PROBLEM OF CONTINUITY OF TEACHING MATHEMATICS IN SCHOOL AND PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF KAZAKHSTAN.....	7
A.G. Aubakir, A.D. Maimataeva, S.V. Sumatokhin, D.U. Seksenova FORMATION OF DIGITAL COMPETENCIES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS.....	26
A.Бахтыбай, Т.А. Турмамбеков EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF NEW APPROACHES IN TEACHING SOME TOPICS OF ASTRONOMY AND ASTROPHYSICS.....	45
A.Sh. Yermekbayeva USING VIDEOS AS A TOOL TO ENHANCE STUDENTS' COMMUNICATION SKILLS DURING ENGLISH LESSONS.....	55
S.Zh. Zhanzhigitov PEDAGOGICAL MODEL OF PROFESSIONAL TERMINOLOGICAL LITERACY DEVELOPMENT OF FUTURE LAWYERS.....	66
E.B. Zhapparbergenova INTRODUCTION OF PBL TECHNOLOGY INTO THE EDUCATIONAL PROGRAM OF NATURAL SCIENCE.....	81
S. Zhorabay, K. Mamirova, D. Sadykova METHODOLOGICAL BASIS FOR FORMING STUDENTS' CONCEPT OF SACRED PLACES.....	94
G.E. Zhumagalieva, A.R. Raimkulova, A.E. Abuov, A. Aipeissova, N.B. Bakhytbek TECHNOLOGY OF DEVELOPMENT OF CREATIVE COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS.....	108
G. Zhusupkalieva, B. Kuanbayeva, G. Saltanova, A. Tumysheva, M. Rakhmetov THE USE OF STEAM TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF SOLVING PHYSICAL PROBLEMS.....	119
S.Zh. Ibadullayeva, G.M. Baykhozhaeva, S.K. Tazhenova, A.Zh. Berdenkulova, P.Zh. Nagashybayeva WAYS OF FORMATION OF KNOWLEDGE ABOUT BIODIVERSITY IN THE PREPARATION OF A TEACHER-BIOLOGIST.....	131
G.I. Isaev, SH.M. Alimova, N.D. Kozhanova, E.K. Ibragimova, B.Z. Umirov ORGANIZATION OF THE BIOLOGY LESSON THROUGH THE IMPLEMENTATION OF SCAFFOLDING METHODS IN THE TECHNOLOGY OF SUBJECT-LANGUAGE INTEGRATED LEARNING.....	143
N.S.Kozhamkulova, D.T. Tanirbergenova, B.B.Atabekova TRAINING METHODS OF EDUCATIONAL MANAGERS.....	158
A.N. Konkabayeva, N.N. Konkabayeva, R.Zh. Murzabayeva THE ROLE OF LIBRARIES IN THE FIELD OF EDUCATION IN KAZAKHSTAN IN THE 20S OF THE 20TH CENTURY.....	168
K. Kulshash, J.B. Childibayev METHODOLOGY OF ACTION RESEARCH IN IMPROVING THE ENVIRONMENTAL FUNCTIONAL LITERACY OF HIGH SCHOOL STUDENTS.....	179
A.Zh. Murzalinova, A.A. Zhaitapova, L.S. Almagambetova, G. Dyankova, N.T. Ualiyeva MANAGEMENT FOR COOPERATION AND INTERACTION IN THE ECOSYSTEM OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF RURAL SCHOOL TEACHERS.....	197
T. Myrzabekov, G. Zhetpisbayeva, Sh. Altynbekov METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE FORMATION OF RESEARCH SKILLS OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN THE FIELD OF MATHEMATICS.....	218

K.K. Sagadieva, S.A. Ivanova, N.V. Dokuchaeva, D.B. Tleumbetova DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC POTENTIAL AND INNOVATIVE THINKING OF TECHNICAL UNIVERSITY STUDENTS IN RESEARCH ACTIVITIES.....	234
R. Sadykova, E. Janserkeyeva, K. Kubdasheva, V. Yuldasheva DIFFERENTIATED TEACHING IS A FORM OF ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS.....	247
G. Seidullayeva, Zh. Zhardamaliyeva, G. Zhalelova, K. Sundetkaliyeva PRIORITY DIRECTIONS FOR FORMING SPEECH COMPETENCE OF STUDENTS.....	260
S.Zh. Turikpenova, M.N. Ospanbekova, A.D. Ryskulbekova TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF STUDENTS BASED ON ART-TECHNOLOGY.....	276
K. Uteeva, A. Olshaeva, B. Atabekova, K. Abreimova, A. Kenzhebaeva THE IMPORTANCE OF THE FORMATION OF VALUES IN THE MINDS OF ADOLESCENTS.....	291

EKONOMICS

M.Kh. Abdinova, A.E. Azharbayeva CREDIT RISK MANAGEMENT OF A COMMERCIAL BANK: PROBLEMS AND SOLUTIONS (ON THE EXAMPLE OF JSC “HALYK BANK”).....	304
Sh. Abikenova, Sh. Aitimova, G. Sattarova, A. Bekmagambetov, A. Tolepov ANALYSIS OF STATISTICAL INDICATORS OF OCCUPATIONAL INJURIES THAT OCCURRED AT COAL MINES OF KAZAKHSTAN.....	317
L.T. Akilzhanova, A.T. Zhanseitov, A.B. Myrzhymbayeva, S.B. Baibossynov FINANCIAL STATE PLANNING FOR STABILITY OF THE NATIONAL ECONOMY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	330
Zh. Baimukasheva, G. Tanirbergenova, A.A. Kudaibergenova, E. Balapanova, M. Nurgabylov DEVELOPMENT OF WOMEN’S ENTREPRENEURSHIP IN KAZAKHSTAN: PROBLEMS AND PROSPECTS.....	347
E.S. Balapanova, M.D. Karimova, A.T. Issaeva, Z.U. Dzhubaliev, R.K. Arzikulova CALCULATION OF THE EFFECTIVENESS OF THE EDTECH PROJECT “MILLION ON MARKETPLACES”.....	365
B. Bimbetova, Zh. Kenzhin, G. Zhanibekova, Zh. Kinasheva, A. Ospanova SOCIAL ENTREPRENEURSHIP: THE ROLE AND OPPORTUNITIES IN MODERN SOCIETY.....	378
N. Gumar, M. Imramziyeva, G. Zhanibekova, Sh. Shalbaeva, S. Izeev TRANSFORMATION OF THE BANKING SECTOR IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE ECONOMY OF KAZAKHSTAN.....	392
L.M. Davidenko, A.N. Beisembina, S.K. Kunyazova, M.K. Karimbergenova, N.M. Sherimova, A.Zh. Kuniyazova DEVELOPING TECHNOLOGY AND PROMOTING ECO-BRANDING BY INCREASING THE VALUE OF HUMAN CAPITAL.....	404
G. Zhambylova, G. Daulieva, G.Sagindykova, U. Yussupov, M.Yesbussinova SPECIFICS OF MODERNIZATION OF THE AGRICULTURAL COMPLEX.....	419
N.B. Zharkinbayeva, B. Wolfs THE IMPACT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE ON ORGANIZATIONAL BEHAVIOR IN TERMS OF INNOVATIVE CHANGES IN ENTERPRISES.....	433
D. Zhulamanova, 2023 TALENT MANAGEMENT AND GIG ECONOMY: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS.....	451
Zh.B. Kenzhin, Y. Kunyazov, S.Serikbayev, M. Zhanat, N. Dyussengazina, L. Shafeyeva ECONOMIC DEVELOPMENT OF AGRICULTURE IN THE REGION (BY THE EXAMPLE OF PAVLODAR REGION): CHALLENGES, STRATEGIES AND PROSPECTS.....	463

A.K.Kozhakhmetova, A.B.Yesmurzayeva THE TRANSITION TO GREEN ENERGY: A COMPREHENSIVE MARKET REVIEW OF FINANCING, INVESTMENT, AND POLICY FOR A SUSTAINABLE FUTURE.....	481
B.B. Mubarakova, D.S. Urazalimova, G.Zh. Rysmakhanova, N.S. Kaftunkina , L.Z. Parimbekova, A. Mussina INCREASING THE LEVEL OF EMPLOYMENT THROUGH THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN4.....	97
N.A. Nurseit ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF SWITCHING TO A CASHLESS TURNOVER.....	511
A. Orazgaliyeva, G. Sagindykova, G. Zhanibekova, R. Malayeva, ZH. Kinasheva WAYS TO SOLVE THE PROBLEM OF YOUTH UNEMPLOYMENT IN KAZAKHSTAN.....	531
F. D. Salkynbayeva, G. Zh. Tayauova, A. I. Yesturliyeva, G. B.Bermukhamedova, Ch.Dababrata PECULIARITIES OF FORMATION OF YOUTH ENTREPRENEURSHIP IN KAZAKHSTAN.....	546
A.S. Ualtayeva, F.K. Atabayeva, M.D. Ualtayev NEW FORMS OF EMPLOYMENT IN THE CONTEXT OF ECONOMIC TRANSFORMATION IN THE 1920S AND 2020S.....	560
N.Urazbayev, B.Nurmaganbetova, A.Nauryzbaev, B.Aidosova, A.Alibekova FINANCIAL EVALUATION AND PREDICTION OF THE EFFICIENCY OF INVESTMENTS IN “GREEN” TECHNOLOGIES FOR OIL AND GAS COMPANIES IN KAZAKHSTAN.....	573
Zh. Shanaibayeva, L. Sembiyeva, A. Alibekova IMPROVING THE EXPERT AND ANALYTICAL ACTIVITIES OF EXTERNAL STATE AUDIT BODIES TAKING INTO.....	592

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Подписано в печать 30.08.2023.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

38,5 п.л. Тираж 300. Заказ 4.

РОО «Национальная академия наук РК»
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19